

D • N
25/2 1949

Hr Vougts bevisning

Den 16 februari höll hr Vougt vid konferensen Folk och försvar ett anförande, som följande dag refererades i Dagens Nyheter. Någon anmärkning från hr Vougt avhördades icke. På grundval av referatet införde Dagens Nyheter den 18 februari en ledande artikel med kritik av vissa av försvarsministerns uttalanden. Hr Vougt svarade samma dag genom ett av TT utsänt "tillrättaliggande", som visserligen framfördes som en redogörelse för vad hr Vougt i de omstridda punkterna sagt vid mötet, men som uppenbarligen — vilket i dag med än större säkerhet kan fastställas — inte innehöll mer än en liten del av vad han verkligen sagt. Någon hänvisning till ett på diktafon upptaget referat av hr Vougts uttalande gjordes icke; hr Vougt, som nu klagar över att Dagens Nyheter icke sökt kontrollera sitt referat, antydde icke med ett ord att en möjlighet härtill fanns. Dagens Nyheter införde och besvarade hr Vougts "tillrättaliggande" i en ledande artikel den 19 februari. Först den 23 februari skred hr Vougt till anmälan för pressens opinionsnämnd, och dagen därpå infördes ett på diktafonupptagningen byggt referat i Morgon-

Tidningen. Detta referat har sedermera kontrollerats av Dagens Nyheter.

Vid en jämförelse mellan de skilda aktstycken som här föreligger finner sig Dagens Nyheter endast ha ett ord att beklaga. Det har i tidningen sagts att uppteckningen av hr Vougts uttalanden i de omstridda punkterna var ordagrann. I motsvarande fall har Dagens Nyheter tidigare använt stenografiska referat. Ett sådant fanns här icke att tillgå (diktafonupptagningen var ej känd), och de avgörande punkterna ansågs vara ordagrant återgivna. Denna uppfattning var i vissa hänseenden oriktig. Men att referatet i sak alltigenom var riktigt finner Dagens Nyheter bestyrkt av upptagningen på diktafon. Det bör också understrykas att hr Vougts "tillrättaliggande" av den 18 februari — trots tillgången till diktafonupptagning — är ojäm förligt mindre korrekt än Dagens Nyheter referat den 17 februari. Var och en kan förvissa sig om detta genom läsning av de tre aktstyckena — Dagens Nyheter referat, hr Vougts "tillrättaliggande" och diktafonreferatet —, vilka här bredvid i de diskutabla punkterna införes. Under sådana förhållanden kan granskningen i detta sammanhang bli kortfattad.

1) Dagens Nyheter har påstått att hr Vougt varnat mot "verklighetstrogen upplysning", därför att denna kunde väntas skapa défaitism. Att detta påstående var riktigt är till över-

sig efter den militära expertisens (och hr Vougts egen) uppfattning?

2) Enligt Dagens Nyheter har hr Vougt vidare talat om möjligheten av anslutning till Ryssland, därest västmakterna vägrar oss vapen och materiel. Hr Vougts ord lydde enligt diktafonupptagningen (Morgon-Tidningens version av denna upptagning är här något förvanskad): "Det är väsentligt att Sverige kan försvara sig. Det är väsentligt för västmakterna att inte förfara så att Sverige dras in i kriget, därför att det betyder att Sverige lika väl som det kan bli ett basområde för västmakterna också kan tänkas bli ett basområde för deras motståndare." Att häri ligger tanken på en eventuell indragning i kriget på rysk sida synes obestridligt. Hr Vougt kan väl inte mena att det för västmakterna är väsentligt att vi inte dras in i kriget på deras sida, då det just är risken för ett sådant indragande som han själv och alla isolationister framhåvt och då den samverkan som västmakterna önskar just går ut på solidaritet vid anfall? Och om han inte menar detta helt absurda, måste han ju med sitt tal om Sverige som "basområde för deras motståndare" ha avsett möjligheten av att baser ställdes till Rysslands förfogande, icke att ett på Västerms sida stridande Sverige erövrades av Ryssland.

3) Dagens Nyheter har betonat att hr Vougt godtagit möjligheten att vi under ett krig skall nedskjuta Västerms flygplan med av Västerms begärda vapen. Även här är saken lika klar. Hr Vougt svarade på frågan om vi skall ingripa mot flygmaskiner t. ex. från England med en hänvisning till att vi "måste söka fylla de ve-

dertagna reglerna för neutralitetspolitiken". Han förtydligade sin mening genom att omedelbart tillägga det bekanta rådet till England: "Ni får vara vänliga att disponera era planer (eller skall det vara plan?) på annat sätt."

4) Diktafonupptagningen återger en passage i hr Vougts anförande som icke förut refererats, men som hör till de mest komprometterande. Svenska folket är neutralt, påstår han. "Det kan bero på orsaker som vi kan kritisera, det kan bero på en övertro på våra möjligheter att hålla oss utanför kriget om det skulle bli ett krig i vilket vi försöker föra en neutralitetspolitik. Jag tror också att det är en övertro, men jag är fast övertygad om att någon ändring i den inriktning som vår politik har, den är icke politiskt möjlig att genomföra..." Här säger alltså hr Vougt direkt att svenska folkets påstådda neutralitetsvilja beror på "övertro", på felaktiga föreställningar. Men han drar härav inte slutsatsen att de styrande bör arbeta för att ge folket en verklighetstrogen bild av läget. Tvärtom varnar han (se ovan) för ett dylikt upplysningsarbete. Och han själv bidrar att sprida den neutralitets- eller isoleringsideologi som han nu uttryckligen underkänner. Tror någon att detta uttalande — och de förut citerade — skulle kommit med i referatet från konferensen om ej ett riktigt referat framtvingsats?

De uttalanden som Dagens Nyheter i ledarna den 18 och 19 februari fällde om hr Vougt finns intet skäl att ångra eller mildra. De har genom vad som nu skett fått en visserligen överflödigt, men dock hälsosam bekräftelse.

Vår utrikespolitik

Det nya läget och försvaret

Den ödesdigra församling av vårt läge som uppstått genom splittringen i Skandinavien erkännes mest allmänt och otvetydigt genom framhållandet av att detta läge kräver en betydande förstärkning av det svenska försvaret. På de håll där man på en gång söker hävda att "det var bäst som skedde" och att en sådan förstärkning är nödvändig gör man sig skyldig till en inkonsekvens, som inte gärna kan undgå någon tänkande iakttagare.

Det är sant att man på vissa håll gjort gällande att varje tänkbar utrikespolitisk linje måste leda till en ökning av de militära förberedelserna. Då det varit fråga om en skandinavisk samordning har denna tanke framförts, då en västorientering krävts har den likaledes dragits fram för att avskräcka från övergivandet av neutralitetspolitiken. Men aldrig tidigare har med tillnärmelsevis samma energi förklarats att en utbyggnad av försvarsberedskapen är påkallad som efter det isoleringspolitiken genom Norges beslut att gå väster ut påstås bli den definitiva svenska ståndpunkten.

Tendensen att i varje utrikespolitisk handlingslinje se ett skäl att stärka försvaret är visserligen naturlig och förståelig hos personer som med hänsyn till det allmänna läget anser att

vårt försvar icke äger tillräcklig styrka; benägenheten på militärt håll att utnyttja varje möjlighet till en framstöt för försvaret har ofta tidigare framträtt och skall här icke nedvärderas, då den med hänsyn till vederbörandes grundläggande åsikter är respektabel. Icke desto mindre är uppenbart att den antydda tendensen är logiskt ohållbar. Lika uppenbart är att den särskilda iver som nu framträder är ett tecken på att det inträdda läget är sämre — och av alla vidgås vara sämre — än det läge som en svensk eller skandinavisk samverkan väster ut skulle medföra. Ett försvar av given storlek är mindre effektivt nu än om vi vore försäkrade om förberedd hjälp. Eller annorlunda uttryckt: vid samverkan väster ut vore en försvarskostnad tillräcklig som i dagens läge ter sig otillräcklig.

Att denna av alla framförda, men av isolationisterna icke följdriktigt utförda uppfattning är riktig lider knappast något tvivel. Givet är att Sverige, hur än vår utrikespolitik gestaltas, måste ha ett försvar som är minst lika effektivt som det nuvarande och som på vissa särskilda punkter — främst flyget — fortfarande kräver utbyggnad. Vid en samverkan väster ut måste detta förutsättas, det är helt enkelt en konsekvens av det interna

tionella läget över huvud. Men genom en politik som icke ger oss säkerhet om någon hjälp, som under alla förhållanden medför att vi ställs i kön när det gäller anskaffande av materiel i fredstid och att vi i händelse av krig i bästa fall blott får oförberedd hjälp, är det givet att våra egna resurser måste ansträngas på ett helt annat sätt än eljest. Vi får köpa en rent teoretisk chans att stå utanför ett krig — enligt allas mening praktiskt reducerad till noll — genom betungande uppoffringar.

Saken har också en annan sida, kanske än viktigare. Enighet råder om att Sverige icke kan motstå ett ryskt anfall annat än om hjälp från väster erhålles. Detta fastslogs klart av överbefälhavaren för över två år sedan, det har gång på gång inskräpts av militära och civila auktoriteter, det är i själva verket vid minsta eftertanke påtagligt. Men även om vilja att strida kan och bör finnas utan hopp om seger, måste denna vilja stärkas genom tron på framgång och genom förvisningen att de styrande vidtagit alla tänkbara åtgärder för att säkra framgång. Att en hjälp som behövs är förberedd och garanterad blir därför ett tillskott till den moraliska likaväl som till den materiella motståndskraften.

Mot denna bakgrund måste man se den från både civilt och militärt håll yppade tanken att en öppen diskussion om våra hjälpbehov är farlig därför att den kan skapa défaitism. Driv tankegången ett steg längre, och den innebär: tala inte om vår oförmåga att klara oss själva, ty därigenom försvagar vi motståndsviljan och undergräver förtroendet till en statsledning som inte — trots att så varit möjligt — försäkrat oss om förberedd hjälp. Avvisandet av den öppna debatten är kort sagt i detta liksom i de flesta fall endast en metod att skydda statsledningen. Och i dagens läge innebär detta avvísande att den förda politikens svagheter indirekt erkännes av de styrande själva.

Ett fullföljande av isoleringslinjen har alltså — från isolationisternas egna utgångspunkter — till resultat att vårt försvarsläge starkt försämrats, att stora öknings i försvarsordningen därför blir nödvändiga och att själva motståndsviljan tenderar att försvagas. Intet visar klarare att en omprövning av vår politik är påkallad. De särskilda hänsyn som måste tas vid en dylik omprövning — främst det finska problemet — skall diskuteras i en avslutande artikel.

mått bestyrkt; hr Vougt har på denna punkt uttryckt sig utförligare och klarare än enligt Dagens Nyheters referat. Två gånger återkom hr Vougt till synpunkten att vi visserligen vore i behov av hjälp, men att "det här är inte en sak som skall stå i förgrunden av vår diskussion", "att vi inte skall tala så mycket om hjälp att det kan medföra skador för vår nations inställning i försvarsfrågan"; "det är ganska naturligt om svenska folket en vacker dag börjar undra. Hur står det till med våra försvarsmöjligheter, eftersom vi beständigt får läsa i tidningarna och beständigt från alla håll får höra att det väsentligaste av allting är hjälpen utifrån?" Hr Vougt skärpte denna tankegång utöver vad Dagens Nyheter antytt genom uttalandet att "man får framför allt akta sig för att i det här sammanhanget den militära sakkunskapen kommer på något sätt i motsättning till folkmeningen". Innebär inte dessa ord en varning till militären att inte sprida den uppfattning om behovet av hjälp utifrån som hr Vougt själv säger sig dela? Eller vill hr Vougt hävda att det är en mening till folkopinionen att rätta